



***XXI. mendeko EITB:***  
*jomuga berriak.*  
*Euskarazko kazetaritzaren*  
*zailtasun eta erronkak*



Bingen Zupiria



Sarrera

euskarazko **kazetaritzaren** I. kongresua

Euskal Irrati Telebistaren izenean (aurrerantzean EiTb) gure esker ona adierazi nahi dizuet Euskarazko Kazetaritzaren Lehen Kongresuaren antolatzaileei, ekimen honen egitasmoagatik eta bertan partaide izateko egin diguzuen gonbitagatik. Begi onez ikusten dugu aukeratu duzuen gaiari buruzko eztabaida, eta estimagarria iruditzen zaigu gogoeta posible egingo duten honen moduko foroak bultzatzea.

Ez daukagu dudarik eztabaida eta gogoeta honen beharrianaz eta Unibertsitateak eginkizun horretan zer eskaini handia duela iruditzen zaigu. Hedabideak eguneroko gurgilari lotuegiak bizi gara eta zail izaten zaigu, gehienetan, bidean geldiune bat egitea, behar den distantzia hartzea eta gure eguneroko lanaz gogoeta trinkoa egitea.

Behar beharrezkoak ditugu, horregatik, inguruan, egunerokoaren presiorik gabe, ahalegin teoriko eta kritiko hori egingo duten pertsona, talde eta erakundeak, eta behar beharrezkoak ditugu gogoeta horien emaitzak, geure baitan hausnartu ondoren, erabakiak hartzen lagun diezaguten.

## **2.- EiTbren hastapenak eta ibilbidea.**

Teorizazio handirik egin ez dugun arren, euskaraz egiten den komunikazioari buruzko gogoeta, kazetaritzan izan zein beste alorretan gauzatu, etengabeko eginkizuna izan da eta da EiTb taldeko komunikabideetan eta bistan da, gure historia aztertuta, gogoeta horiek ondorio eta erabaki ezberdinak eragin dituztela, zenbaitetan itxuraz elkarren kontrakoak.

Hizkuntzaren gainean erabaki beharra hasiera-hasieratik antzematen da EiTbren sortzaileen asmoetan eta erabakietan. Eta pentsatzekoa da jarrera eta iritzi ezberdinak -eta batzuetan kontrajarriak- izan zirela sortzaile haien artean. Nik uste dut egiteko dagoela oraindik sorrera hari buruzko azterketa lan serio bat. Nolanahi ere, notizia zuzenik eta zehatzik ez daukagun arren, bistan geratzen da hartutako erabakietan zer joera izan ziren eta zer bide urratu ziren.

Gauza asko esan izan dira eta esaten dira sorrera hartaz, sorrera legeaz eta jatorrian izan ziren helburuez eta eginbeharrez. Horregatik, egoki ikusi dut garai haiek erreparasatzea eta praktikan hartu ziren erabakiak gogora ekartzea.

EiTbren sorrera legeak eginkizun nagusi bat ezarri zion sortzera zihoan komunikazio talde berriari: euskal gizartearen parte-hartzea bermatzea. Legeak eskatu zion, gainera, hezkuntza sistemaren lagungarri izateko eta euskararen zabalkundearen alde lan egiteko.

Legeak esan gabe utzi zuen zer hizkuntzatan jardun behar zuten EITBko hedabideek<sup>1</sup>.

1982ko matxoan legea onartu eta berehala, irrati eta telebistaren sorrerarako lehen pausuoak emateari ekin zion Eusko Jaurlaritzak.

Irratiaren arloan apustu bikoitza egin zen. Alde batetik, *Euskadi Irratia*, euskara hutsean; eta bestetik, *Radio Euskadi*, hasiera hartan ele bitan: euskaraz eta gaztelaniaz.

Irrati hura egiteko, bi lantalde sortu ziren. Bat Donostian, *Euskadi Irratia* euskaraz egiteko. Bertarako profesional elebidunak aukeratu ziren, euskara maila egokia zutenak eta zenbait kasutan irratigintzan esperientzia zutenak.

Beste taldea Bilbon osatu zen, irrati elebiduna egiteko. Aukeratutako profesionalen artean, batzuk elebakarrak ziren eta besteak elebidunak. Esan beharra dago aukeratutako kazetari elebidunen artean, Bizkaiko irratigintzan esperientzia handia eta euskara maila bikaina zuten pertsonak aukeratu zituztela.

Irratigintzarako, beraz, bi irrati berezi, bi talde berezi eta *Radio Euskadi*ren kasuan, bi hizkuntzatan lan egiteko erabakia.

---

<sup>1</sup> **5/1982 Legea, martxoaren 20koa, “Euskal Irrati Telebista” Herri Erakundea sortzeko**

(...) En el ejercicio de dicha competencia y respetando el concepto de servicio público esencial, se configuran en la presente Ley los medios de comunicación social a los que la misma se refiere como instrumento capital para la información y participación política de los ciudadanos vascos, así como medio fundamental de cooperación con nuestro propio sistema educativo y de fomento y difusión de la cultura vasca, teniendo muy presente el fomento y desarrollo del euskera, todo ello como base y fundamento para el adecuado desenvolvimiento de los derechos y libertades de los ciudadanos de esta Comunidad Autónoma.

(...)Artículo 3

La actividad de los medios de comunicación social cuya titularidad corresponda a la Comunidad Autónoma se basarán en los siguientes principios:

- a) La objetividad, veracidad e imparcialidad de las informaciones.
- b) La distinción y separación entre información y opinión, requiriendo esta última la identificación de quienes la manifiestan. Igual tratamiento diferenciado y separado requerirá la publicidad comercial.
- c) El respeto al principio de igualdad, al pluralismo político, religioso, social, cultural y lingüístico.
- d) La defensa y promoción de los valores cívicos de la convivencia reconocidos en la Constitución y en el Estatuto de Autonomía, en defensa del interés general.
- e) El respeto a cuantos derechos reconoce la Constitución y el Estatuto de Autonomía.
- f) El respeto al honor, la fama de las personas y, en particular, el derecho a la intimidad y la propia imagen.
- g) La protección y promoción de la juventud y de la infancia.
- h) La promoción de la Cultura y lengua vasca, estableciendo a efectos de la utilización del euskera, los principios básicos de programación, teniendo presente la necesidad de equilibrio a nivel de oferta global de emisiones radiotelevisivas en lengua vasca en la Comunidad Autónoma.

Telebistaren kasuan, aldiz, apustu bakarra egin zen. Kate bakar bat, *Euskal Telebista*, eta lantalde bakar bat. *ETB*ren lehen emanaldia 1982an izan zen, abenduaren hogeita hamaikagarreneko gauerdian. Emanaldi jarraitua ekainean hasi zen. Telebista bakar hari, praktikan, bi hizkuntzatan jarduteko eginkizuna eman zioten. Hasi eta berehala nabarmendu zen hau: Gaueko emanaldiak euskara hutsean egiten ziren. Eguerdiero, ordea, *Teleberri* izeneko albistegia egiten hasi ziren, gaztelaniaz.

Sasoi hartan ez zegoen Euskadin telebistaren arloan esperientzia zuen profesionalik eta egunkarietara jo zuten lehen mementoan jende bila. Egunkarietako kazetarien artean batzuk aukeratu eta Hanburgora bidali zituzten telebistagintza ikastera. Telebistarako aukeratutako haien artean gutxi batzuk elebidunak ziren eta bi hizkuntzatan lan egiteko gaitasuna zuten. Beste batzuk, ordea, ez zuten euskara ezagutzen. Eta hirugarren talde batekoek, euskara jakin bai, baina ez zuten ordura arte inoiz euskaraz lanik egin.

Hurrengo pausoa 1986 aldera eman zen. Irratien kasuan, *Euskadi Irratiak* bere jatorrizko bideari jarraitu zion eta *Radio Euskadi* aldiz beste bide bat hartu eta gaztelania hutsez lan egitera pasatu zen.

Telebistaren arloan, *ETB1* eta *ETB2*ren arteko bereizketa egin zen. Lehen kateari gaztelaniazko programak kendu eta euskara hutsez jarraitu zuen. *ETB2k*, berriz, oso-osorik, gaztelaniaz lan egiteari ekin zion.

### **3.- Gaur egungo egoera**

Nola daude gauzak gaur egun, sorrera hartatik 22 urte igaro eta gero?

EiTB taldea asko handitu da. Telebistaren arloan lau emanaldi ditu: *ETB1*, euskara hutsez; *ETB2*, gaztelaniaz; *ETBSat*, Europarako emanaldia, bi hizkuntzatan; eta *Canal Vasco*, Hego eta Erdialdeko Amerikarako, gaztelaniaz gehienbat.

Irratiaren arloan: *Euskadi Irratia*, euskaraz; *Euskadi Gaztea*, euskaraz; *Radio Euskadi* eta *Radio Vitoria*, gaztelaniaz, eta *EiTB Irratia*, bi hizkuntzatan.

Interneten, *EiTB.com*, gure web korporatiboa, hizkuntza bietan, eta *EiTB 24*, euskaraz eta gaztelaniaz. Eduki batzuk ingelesez ere ematen dira.

Emanaldi hauek egiteko, hainbat lantalde dauzkagu EiTBn, batzuk albistegiak eginez eta beste batzuk programak eta entretenimendua

eginez. Batzuk zuzenean EITBko langile bezala eta beste batzuk programak eta zerbitzuak ematen dizkiguten produkzio etxeetarako lanean.

Azterketa gehiago zehazteko eta Kongresu honen gaiari hobeto lotzeko informazioaren arloa aztertuko dut pixka bat.

Informazioaren edo kazetaritzaren arloari begiratuta, Euskadin dagoen albiste-erredakziorik handiena dauka EITBk. Baina erredakzio handi hau modu ezberdinetan dago antolatuta, EITB barruan daukagun elkarte edo enpresa bakoitzaren arabera. Guztira, sei lantalde edo erredakzio.

Lantalde bat daukagu *Euskadi Irratian*. Beste bat *Euskadi Gaztean*. Hirugarren bat *Radio Euskadin* eta laugarrena *Radio Vitorian*. Irratietako lantalde hauek, modu ezberdinetan antolatuta daude, zuzendaritza ezberdinak dituzte, ez dute elkarrekiko lotura funtzional edo organikorik eta fisikoki bereizita daude.

Telebistaren arloan berriz, beti ere albistegintzari dagokionez, zuzendaritza bakar bat dago eta lantalde bakar bat. Lantalde honek prestatu eta lantzen ditu informazio emanaldi guztiak, hauek euskaraz zein gaztelaniaz izan. Kazetari bakoitzak bere gaia izaten du eta berak jorratu behar izaten du ele bietan, bai *ETB1*erako eta bai *ETB2*rako, horretarako behar dituen eduki eta testigantzak lortuz hizkuntza bietan.

Interneten ere talde bakar bat dago, gure bi webguneak lantzeko.

Guztira, EITBren barruan (1. grafikoa), 261 erredaktore eta laguntzaile ari da kazetaritza egiten. 141 telebistan, 101 irratieta eta 19 Interneten.

## 1. Grafikoa: EITB taldeko albistegietako erredakzio taldeak Iturria: EITB

ERREDAKZIOA	ZENBAT LAGUN
<i>Etb</i>	141
<i>Radio Euskadi</i>	48
<i>Euskadi Irratia</i>	40
<i>Radio Vitoria</i>	13
<i>EiTBnet</i>	19
<b>GUZTIRA</b>	<b>261</b>

## 4. Hogeita bi urteko balantzea. Kazetari elebidunak

Puntu honetara iritsita, eta Kongresu honetara bildu gaituen gaiaren ikuspegiari helduta, on litzateke galdera egitea EITBn 22 urtez egindako bidez.

Ez noa auzitan jartzera bi hizkuntzatan jardungo zuten komunikabideen sorrera eta izaera.

Esan dugun bezala, EITBren lehen helburua gizartearen parte-hartzea bermatzea zen, eta Euskal Herrian daukagun pluraltasunak –eta era guztietako pluraltasunaz ari naiz: hizkuntza, kultura, politika, geografia zein gizarteko pluraltasunaz, alegia- bere ispilua behar zuen gure emanaldietan. Helburua hori izanik, behar-beharrezko ikusi zen hizkuntza bietan jardungo zuten komunikabideak sortzea eta garatzea. Nekez berma zitekeen parte-hartze eta pluraltasun hori euskararik ez zekien gizartearen ehuneko 75 gure herri komunikabideetatik kanpo utzita.

Gure hizkuntzak, euskarak, inguruetako beste hizkuntza batzuek ez bezala, muga eta hesi bezala jokatzeko du komunikaziorako, eta euskararik jakin ezean ezin muga hori gainditu. Arazo hori ez dute galizierak edo katalanak. Guk bai.

Bestetik, hizkuntzen bizikidetasunari dagokionez, uste dut azken 25 urteotako esperientziek argi utzi dutela produktu elebidunen desegokitasuna, kasurik gehienetan euskara galtzaile atera ohi delako.

Ez noa beraz, gure komunikazio taldean dauden gaztelaniazko medioen izaera auzitan jartzera. Euskarazko kazetaritzaren ikuspegitik, beste jomuga bat izango luke EITBren jardunari buruzko nire galderak.

Ikusi dugun bezala, EiTbren barruan bi eredu gauzatu eta garatu dira. Batetik, irratietakoa: hizkuntza bakoitzak bere bidea; lantaldeak fisikoki eta antolamenduaren aldetik bereizita eta elkarrengandik aldentuta. Talde bana hizkuntza bakoitzerako.

Bestetik, Telebistaren eredia: talde bakar bat, hizkuntza bietarako produktuak sortzeko. Lantalde elebidunak, kazetari elebidunak, albisteak hizkuntza bietan eratu eta moldatzeko.

Itxura batean, irratiaren kasua izango litzateke, hizkuntzaren ikuspegitik, ortodoxoena eta garbiena. Bera izango litzateke abantailarik gehien edukiko lukeena. Beraz, egokitasunaren galdera telebistako ereduari egin beharko genioke. Azter ditzagun honen alde on eta zailtasunak.

- ? Telebistako ereduak ahalegin handia eskatzen dio profesionalari. Eta gaitasun handia: Hizkuntza biak menderatu behar ditu, komunikatzeko gaitasuna behar du bietan, eta gainera, lan tresna bereziak erabiltzen jakitea eskatzen zaio. Izan ere *Euskal Telebistan*, kazetaria bera arduratzen baita, testuak landu eta esateaz gainera, irudia eta hotsa lantzeaz ere. Beraz, gaitasun profesional handia duen lantaldea sortu da, komunikazio enpresa gutxitan ikusten den bezalako.
- ? Enpresaren ikuspuntutik, eta enpresa bezala eskatzen zaigun eraginkortasunaren aldetik, telebistako eredia oso eraginkorra eta efizientea da. Alegia, dauzkagun pertsonak ateratzen duten etekina ona da. Eta beste telebista kate batzuekin alderatuta daukagun produktibitate-maila oso egokia.
- ? Produktuari begiratuta, Telebistako eredia osagarria da. Alegia, euskarazko eta gaztelaniazko produktuek ez dute elkarren aurka lehia egiten, eta ez ditugu ikusleak behartzen euskarazkoa edota gaztelaniazkoa aukeratzera. Osagarriak dira. Eta osagarritasun hau, kasurik gehienetan mesedegarri dela esango nuke. Irratiaren kasuan adibidez, ez dago osagarritasunik, oso antzeko programazioak dituzte eta produktu guztiak elkarren kontra lehiatzen dira. Adibidez, *Euskadi Irratiaren* ordu bateko albistegiak, beste irrati guztietako albistegiak ez ezik *Radio Euskadiren* albistegia ere badauka ordutegi berean, lehian.
- ? Aitortu beharra dago hala ere, zintzo jokatzekotan, osagarritasun honek arazo praktiko eta alde txarrak ere izan dituela. Erredakzio talde bakar batekin ari garenez gero, ustekabeen sortzen diren egoeretan, programazioa hankaz gora jarri eta bat-bateko erantzunak eman behar izaten diren kasuetan, zail da hizkuntza bietan ahalegin bera egitea eta kasu horietan euskarazko produktua galtzen atera liteke. Alderantziz, gaiak planifikatzeko modua dagoenean, taldeak garaiz antolatzeke denbora badago, ez

da zertan diferentziarik izan. Adibidez, 2001eko irailaren 11n New Yorkeko dorreak bota zituzteneko hura, ustekabeko gertaera bat izan zen, berehalako erantzuna eskatu zuena. Ordu hartan *ETB2*n zuzenean ari ginen. Teleberriren ordutegia zen, eta programa hura luzatzea erabaki genuen eta hartara jarri ginen guztiok. Asko kosta zitzaigun *ETB1*en ezer egiten hastea. Alderantziz, hauteskunde gauak egun hura bezain korapilotsuak izan ohi dira eta halakoetan, gauzak garaiz antolatzeko modua izaten denez gero, ez da arazorik izan inoiz programa biak modu berean eta duintasun osoz aurrera ateratzeko, nahiz eta pertsona eta baliabide berak erabili programa biak egiteko.

- ? Kazetarien hizkuntza-gaitasunaz zer esan? Nik uste dut ez diola inondik inora kalterik egiten euskarazko kazetariari bi hizkuntzatan lan egin beharrak. Kazetarion eginkizuna da egunero-egunero hizkuntzaz gogoeta egitea eta darabilgun hizkuntza aberastea eta bere egokitasuna lantzea. Egia da, hizkuntza bietan lan egitea batzuetan zailtasun izan litekeela euskara etengabe lantzeko. Baina horrenbesteko egia da, hizkuntza-gaitasun egokia dutenek hizkuntza bietan erakusten dutela gaitasun hori.
- ? Lehen esan dugu *ETB*ko kazetariak hizkuntza bietarako testigantzak bildu behar izaten dituela bere gaiak osatzeko. Batzuetan zail izaten da euskarazkoak lortzea. Prentsa idatzian hau ez da arazo, testigantza euskaratu eta irakurleak beti euskaraz irakurriko du, edozein hizkuntzatan esan delarik ere. Ikus-entzunezkoetan hau ezinezkoa da, eta gaztelaniaz jasotakoa gaztelaniaz geratuko da edo isildu egin beharko da bestela. Zailtasun hau objektiboa da: Albiste eta testigantzetan agertzen diren hiztun eta protagonistarik gehien-gehienek ez dakite euskaraz edo ez dute euskaraz jarduteko gaitasunik. Eta honek asko zailtzen du kazetariaren lana euskarazko albistea egiterakoan. Bestetan, arazoa kazetariarena izan liteke edo kazetariari lana agindu dion arduradunarena da. Eta horrelakoetan era guztietako arrazoi edo aitzakiak izan litezke tartean: presa, gaiaren edo aukeratutako tokiaren desegokitasuna, eta zenbaitetan baita utzikeria edo zabarkeria ere. Bistan da nolani ere, euskaraz lan egin beharrak plus bat eskatzen diola ikus-entzunezko kazetariari euskal hiztunak aurkitzeko orduan. Eta askotan, euskaraz testigantza gutxiago dauzkalako, kazetariak ahalegin berezia egin behar izaten du euskarazko bertsioa beste era batera lantzeko.

Aipatutako hauek izan litezke, lehen irakurketa batean, bi hizkuntzatan lan egin beharraren inguruan nabari diren alde on eta txarretako batzuk.

## 5.- Gaztelania eta beste erdarak euskarazko komunikabideetan

Bada beste arazo bat hemen aipatu gabe utzi ezin litekeena: gure erredakzioetara erdaraz iristen den informazioari eman behar zaion hizkuntza tratamenduarena.

Gauza bat dago garbi, globalizazioaren eraginez gure eguneroko bizitzan gero eta garrantzi handiagoa hartu dutela mundu zabaleko protagonisten erabakiek, testigantzek eta iritziek. Duela urte batzuk, Le Monde edo El Pais bezalako egunkarietan ikusten genituen mundu zabaleko iritzi emaileen artikulua edo elkarrizketak. Gaur egun Berrian ere irakur ditzakegu. Irailaren 11ko gertakarien ondotik berriz, Hans Blix Nazio Batuetako begiraleari egindako elkarrizketa bikoiztua entzun dugu *Cadena SER* irratan nahiz Noam Chomsky pentsalariaren elkarrizketa bikoiztua *Euskadi Irratian*. Telebistei dagokienez Atenasko Olinpiaden zuzeneko emankizunetan, Frantziako telebistako kazetariak hainbat elkarrizketa motz egin zituzten ingelesez irabazleekin lasterketa edo proba bukatu orduko. Hauek guztiak, gaur egungo panoramaren adibide batzuk besterik ez dira. Baina, itxuraz, fenomeno hau ez da gutxiagora joango. Beraz, gogoetarako gai baten aurrean gaude.

Idatzizko hedabideentzat erdarazko protagonisten gaia ez da hainbesteko arazo. Prentsako edo Interneteko irakurleen beharrak asetzeko aski da erdaraz jasotako elkarrizketa, iritzi artikulua edo testigantza euskaratzea. Irrati-telebistetan, ez.

Zer egin behar dugu, beraz, irrati-telebistetan, euskara ez den hizkuntza batean jaso dugun adierazpen garrantzitsu batekin?

Frantsesez, ingelesez, katalanez edo... datozenetan, *Euskal Telebistan* sarritan bere horretan ematen ditugu. Jakina, ez dira edonolako esaldiak izaten. Protagonistaren garrantziagatik jasotzen ditugu, edo balio adierazkor handia dutelako. Horrelakoetan, esan bezala, jatorrizko hizkuntza mantentzen dugu eta euskaraz azpidatzita ematen ditugu.

Nola eta azpidatziaren formulak ez duen irratirako balio, irratikoek adierazpenaren ondotik hitzez ematen dute itzulpena.

Eta nola jokatu gaztelaniaren kasuan?

Arrazoibide edo irizpide honen arabera, zentzuzkoa litzateke adierazpen esanguratsuok gaztelaniaz sortu badira gaztelaniaz jasotzea telebistan eta irratan.

Eta hemen sortzen da bigarren galdera. Gaztelaniaren kasuan behar al da azpidazketa edo itzulpenik?

Egoera linguistikoaren arabera, agian ez. Itzulpenak komunikazioari ez dio aportaziorik egiten eta ostera traba bat gehiago ezartzen du. Baina, aldi berean, ezin dugu ahaztu esperientziak argi erakutsi diguna: atea pixka bat zabalduz gero, hasierako bidezidorra gero eta gehiago handitzen dela, bide zabal bihurtu arte.

Eta hor ibili gara eta gabilta atea zabaldu eta atea itxi. Eta jakitun gara, atearen mugimendu bakoitzaren inguruan, erabaki editorial gaiztoak ikusten dituztela gure zelatari preskriptoreek. Hain zuzen goitik behera ezarri diren eta euskararen kalterako omen diren erabaki editorial gaiztoak. Baina ez dago horrelakorik.

Inguruko beste batzuen jokabideari erreparatzen badiogu begibistakoa da Galizian edo Katalunian gai hau ez dutela arazo bezala bizi. Galizian edo Kataluniako telebista eta irrati autonomikoetan, adibidez, emanaldiak hizkuntza bakarrean dira, galizieraz edo katalanez. Komunikabideotan, ordea, ez dute arazorik izaten gaztelaniazko testigantzak gaztelaniaz emateko. Albistegietan, komeni diren lekukotasun guzti-guztiak ematen dira, oso-osorik gaztelaniaz. Eta bestelako programetan, elkarrizketa osoak egiten dira gaztelaniaz, aurkezleak berak gaztelania erabiltzen duelarik elkarrizketa horiek egiteko.

Gure jokabidea, ondo dakizuenez, oso bestelakoa da. Gure elkarrizketatu guztiek euskaldunak izan behar dute eta albistegietan ez dugu normalean gaztelaniazko testigantza osorik sartzen. Salbuespen bakarra: kirol ekitaldietako zuzeneko elkarrizketak, telebistan. Hauxe izan da gure irizpidea eta gure jokabidea.

Jakina, irizpide honen arabera, argi dago hainbat protagonistak ez duela ahotsik gurean eta argi dago asko murrizten dela gure hedabideetan ager litezkeen gizon eta emakumeen unibertsoa. Urrutirago joan gabe Euskal Herriari bakarrik lotzen bagatzaizkio, lau herritarretik hiruk ez du sarbiderik EITBren euskarazko hedabideetan. Alegia, ez du sarbiderik euskal biztanleriaren %75ek.

Esan gabe doa, 22 urtean horrelako baldintzetan aritzea ez dela lan makala izan. Horregatik, Euskal Irrati Telebistako kazetariak 22 urte hauetan burututako jardunak merezi du jendaurreko aitortza eta goraipamenik foro honetan. Izan ere, lan titanikoari esker lortu baitute urtez urte hain programazio duinak zabaltea horren unibertso estu eta urritik abiatuta.

Eta hurrengo puntura jo aurretik azken gogoeta bat. Euskaldun guztiok gara eleanitzak eta informazio bila gabiltzan bakoitzean gure

premiak asetzen dituen hedabidearen aldeko aukera egiten dugu. Naturaltasunez, inongo konplexurik gabe.

Gauzak horrela, euskaraz ari garen ikus-entzunezko hedabideok badugu erronka bat. Irudimena landu behar dugu, formula berritzaileak asmatu behar ditugu, gaur gaurkoz gure kamera eta mikrofonoetatik kanpo geratzen den euskal giza multzo zabalaren ekarpen eta esperientziak gure programaziora helarazteko. Informazioa euskaraz jaso nahi duen ikusle eta entzule euskaldunari zor diogun erronka bat da. Beraz, ezin dugu huts egin.

## 6.- EITB gaur egun. Taldearen indarra

EiTB, gaur egun, Euskal Herrian dagoen komunikazio talderik indartsuena da, bai dauzkagun eta darabiltzagun baliabideei kasu eginez gero eta bai produktu aniztasunari, edo lortu dugun audientziari dagokionez ere.

CIEsek emandako azken audientzia datuen arabera (Ikus 2. Grafikoa) –2003 urte osoa-, EITBk duen audientzia, telebista eta irrati emanaldi guztiak batuta, guztira milioi bat eta hirurehun mila hiritarrek osatzen dute.

### 2. Grafikoa: EITB taldearen audientzia (EAE eta Nafarroa)

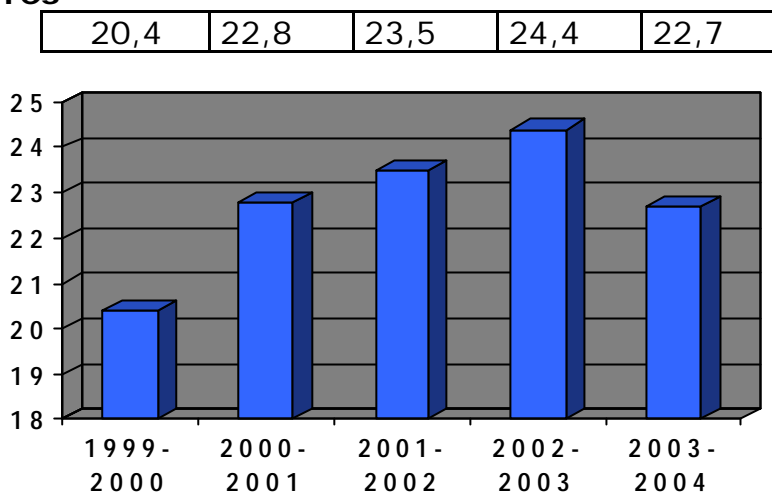
Iturria: CIES

	2002	2003
Euskadi Irratia	71	69
Radio Euskadi	190	230
Radio Vitoria	25	25
Euskadi Gaztea	56	62
EITB Irratia	5	14
<b>EITB IRRATIA GUZTIRA</b>	<b>347</b>	<b>400</b>
ETB1	204	226
ETB2	641	677
<b>ETB GUZTIRA</b>	<b>845</b>	<b>903</b>
<b>EITB GUZTIRA</b>	<b>1192</b>	<b>1303</b>

Telebistaren alorrean, ETBren audientzia Euskal Autonomia Erkidegoan dagoen kontsumoaren ehuneko 20 eta 24ren artean ibili da azken bost urteotan. ETBren ikusleak, aldiz, 800 bat mila dira (Ikus 3. eta 4. grafikoak).

### 3. Grafikoa: ETBren audientzia 1999-2004

Iturria: Sofres



### 4. Grafikoa: Telebista kontsumoa EAEn 2002 – 2003

Iturria: CIES (mila pertsona)

	2002	2003
Kontsumoa guztira	1559	1555
<i>Tele 5</i>	649	728
<i>Etb2</i>	541	600
<i>TVE1</i>	573	463
<i>Antena 3</i>	407	421
<i>Etb1</i>	174	204
<i>La2</i>	179	148
Tokiko telebistak	106	127
<i>Canal+</i>	63	74

Irratigintzaren arloari begiratuz gero, EITBko irrati guztien batura euskal audientziaren %30era iristen da, gutxi gorabehera, *Ser* irrati katearekin lehia bizian gaudelarik (Ikus 5. Grafikoa). EITB taldeko irrati entzuleak, guztira, 377 mila izan ziren 2003an.

**5. Grafikoa: Irrati kontsumoa EAEn**  
**Iturria: CIES**

	<b>2002</b>	<b>2003</b>
<i>KONTSUMOA GUZTIRA</i>	<i>1050</i>	<i>1099</i>
SER	225	251
<b>Radio Euskadi</b>	<b>182</b>	<b>218</b>
Cadena 40	130	149
Nervión-Gorbea	110	97
RNE	89	85
Onda Cero	76	62
Cope	72	60
Popular	70	64
<b>Euskadi Irratia</b>	<b>62</b>	<b>61</b>
<b>Euskadi Gaztea</b>	<b>53</b>	<b>59</b>
Kiss FM	49	53
Cadena 100	45	29
<b>Radio Vitoria</b>	<b>25</b>	<b>25</b>
<b>EITB Irratia</b>	<b>5</b>	<b>14</b>

Interneti dagokionez, neurri ezberdinak daude. Gaur egun erabilienetakoa den baten arabera, EITBren web orrialdea Estatu espainiarreko beste telebista autonomiko batzuen aurretik dago egiten den kontsulta kopurua kontuan hartuta. Alexa izeneko rankingean -mundu mailan egiten da, eta webgune bakoitzak jasotzen dituen bisiten arabera eginda dago zerrenda- EITBren web orrialdea 39 milagarren postuan ageri da, Galiziako telebisten ondoren eta beste telebista autonomiko guztien aurretik (Ikus 6. grafikoa).

**6. Grafikoa: Estatu espainiarreko telebisten web zerrenda**

## Iturria: Ranking Alexa (www.alexa.com)

1	Tele 5	2.990
2	Canal +	4.578
3	RTVE	8.990
4	Antena 3	18.264
5	TVGA	19.896
6	EiTB	39.125
7	Canal Sur	42.932
8	Tele Madrid	58.612
9	Canal 9	67.074
10	TVC Catalunya	81.614
11	TV Castilla La Mancha	230.041
12	TV Canaria	445.704

Hurrengo grafikoak, (7. Grafikoak) Euskal Autonomia Erkidegoan irakurtzen ahal diren egunkarien audientzia erakusten du.

## 7. Grafikoa: Prentsa kontsumoa EAEn Iturria: CIES

	2002	2003
<b>KONTSUMOA GUZTIRA</b>	<b>949</b>	<b>921</b>
CORREO	484	460
DIARIO VASCO	290	286
GARA	103	95
DEIA	96	98
MARCA	91	81
EL MUNDO	56	41
EGUNKARIA / BERRIA	44	50
EL PAIS	34	32
PERIODICO DE ALAVA	12	9

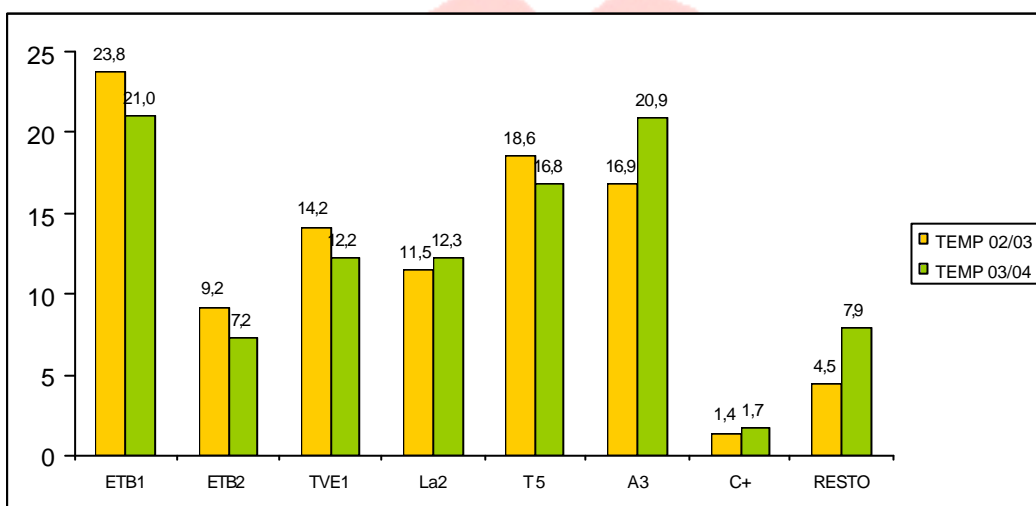
Hemen jaso ditugun Telebista audientziari buruzko datuek, eguneko 24 orduetako kontsumo osoa telebista kateen artean nola banatzen den adierazten dute. Orduetegi eta produktu zehatzetara joz gero, datu ezberdinak ateratzen dira eta arlo batzuetan, albistegietan, adibidez, nagusitasuna du *Euskal Telebistak* EAEn Teleberrien bitartez (Ikus 8. Grafikoa). Edo, 4-12 urteko haurren artean, adibidez, *ETB1*

da katerik ikusiena, haur programazioaren eraginez (Ikus 9. Grafikoa).

**8. Grafikoa: Telebistetako albistegien audientzia EAEn.  
Iturria: Sofres 2003 - 2004**

	03/04	02/03
GAUR EGUN	4,7	5,1
TELEBERRI	23,4	23,3
TELEDIARIO	21,4	22,8
INFORMATIVOS T5	21,5	21,4
ANTENA 3 NOTICIAS	15,2	15,5

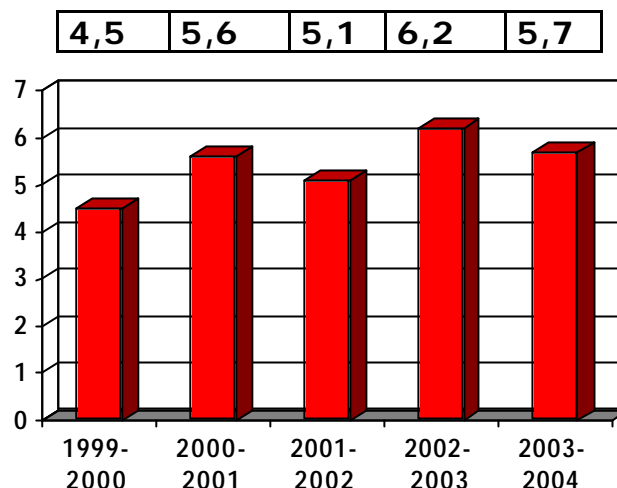
**9. Grafikoa: Telebista kontsumoa 4-12 urteko gazteen artean  
Iturria: Sofres 2003 - 2004**



Euskarazko emanaldiei dagokienez, gure euskarazko medioek ia 370 mila ikus-entzule zituzten 2003an, telebista eta irrati bidezko emanaldi guztiak batuz gero, CIES etxearen datuen arabera.

ETB1en audientzia-kuota, telebista kontsumoaren %4,5 eta %6ren tartean ibili da azken bost urteetan, eta 200 bat mila ikusle ditu (Ikus 10. grafikoa).

**10. Grafikoa: ETB1en audientzia, 1999-2004  
Iturria: Sofres**



Euskarazko irratigintzaren audientziak oreka handia mantendu du *Euskadi Irratia* eta *Euskadi Gaztearen* entzuleen artean, eta batez beste, 120 mila entzuleren bueltan ibili da azken lauzpabost urteetan.

Interneten, gure webak euskaraz izaten dituen sarrerak %25 dira batez beste, eta benetan aipagarria da Betizu Klubaren guneak duen kontsulta kopurua.

Aurrerago esan dugun bezala, gaur egungo EITB taldea 1982koa baino handiagoa da eta arlo guztietan handitu da: telebistan, irratan nola Interneten.

Taldeak handiago izateko pauso bat eman duen bakoitzean euskarari presentzia handiagoa ematen ahalegindu gara. Eta gaur egun sortu zenean baino presentzia handiagoa du euskarak bai telebistan, bai irratan eta bai Interneten.

Handitze hori, alde batetik orokorra izan da eta bestetik espezializazioaren bidetik joan da. Zaila zen produktu jeneralistak ugalduz ikus-entzuleria zabaltzea.

EITB taldearen helburua, gero eta jende gehiagorengana iristea da eta horretarako bere esku dauzkan euskarri guztiak erabiltzen ditu. Taldearen estrategia hau da: hazteko aukera eskaintzen duten hiritar-taldeak aurkitzea, eta horientzako moduko produktu eta marka berezi eta egokiak lantzea eta airera ateratzea. Taldeak, beraz, marka ezberdinak sortu eta erabiltzen ditu gero eta jende gehiagorengana iristeko, eta marka bakoitzak du bere espezializazioa. Hala nola musikarako EITB irratia, gazteentzako *Euskadi Gaztea*, haurrentzat Betizu mundua, Arabarako *Radio Vitoria*, Interneteko albistegintzarako *EITB24*.

## 7.- Eskaintza aniztasuna eta ikusleen jokabidea

EiTBren jardunak, argi eta garbi erakutsi du hogeita bi urtean zehar, euskaraz edozer produktu egin daitekeela eta egiteko gaitasuna daukagula: albistegiak, erreportajeak, kanpoko produkzioen emanaldiak, kirol emanaldiak, filmak, marrazki bizidunak, fikzioa, lehiaketak, dokumentalak, eta abar.

Eman dezagun, albistegintzaren arloari begiratuta, *ETB1* edo *Euskadi Irratia*, egunero kaleratzen den kazeta dela, eta eguneroko albistegi emanaldiez gainera, gehigarri eta atal bereziz horniturik datorrela.

Gure kazetak, telebistaren kasuan, *Gaur Egun* izeneko bi edizio nagusi ditu egunero. Asteazazpi egunez, atsedeen egunetik gabe.

Irratiak, aldiz, lau emanaldi nagusi ditu -*Goiz-Kronika*, *Ordu bata* eta *Zazpietako albistegi nagusiak* (honako hau *Mezularia* izeneko magazine informatiboan txertatua doana) eta *Hamaiketako albistegi*-, eta horiez gainera hogeitaz emanaldi berezi, bat ordu oro, asteazazpi egunez, atsedeen egunetik gabe, urte osoan zehar.

Gure egunkari horrek, gainera, atal bereziak ditu, batzuk egunerokoak -*Eguraldia* edo *Iparraldearen Orena* kasu- eta beste batzuk asterokoak.

Telebistako egunkariak, adibidez, egunero-egunero, *Post Data* izena duen gehigarri bat izaten du eguerdian eta *Bertatik Bertara* izena duen beste bat, gaueko albistegiaren ondoren.

Telebistakoak, adibidez, aktualitatearen errebasoari eskainitako gehigarri bat du asteroko, *Firin Faran*. Nekazaritza eta arrantzarri eskainitako beste bat: *Sustraia*. Bertsolaritzak ere badu bere gehigarria, *Hitzetik Hortzera*. Duela lau urtez gero, euskal literaturak bere atala izan du, *Sautrela*, dagoeneko ia 120 emanaldi izan dituena. Eta gainera, zientzia eta teknologiari eskainitako beste gehigarri bat izaten da asteroko: *Teknopolis*. Eta hirugarren munduko elkartasunak ere badu bere atala: *Elkartasunaren bideak*.

Gure irratiko kazetak ere oso antzeko gehigarriak ditu.

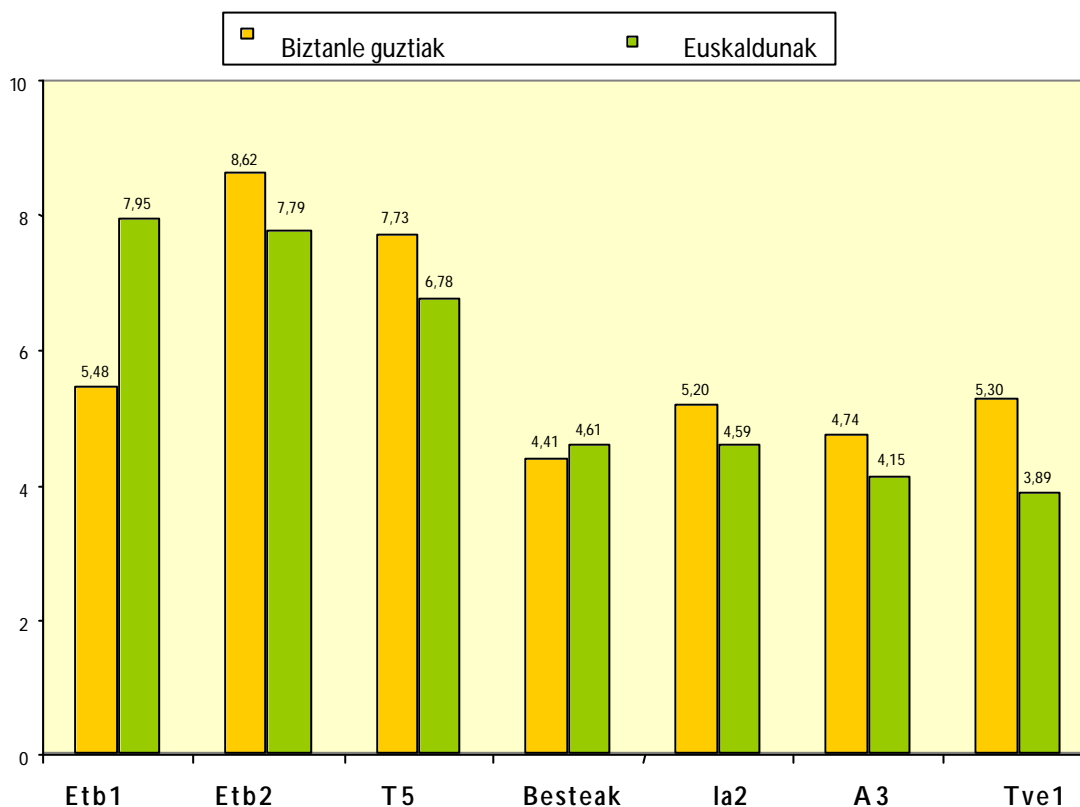
Informazioaren arloko emanaldi guzti hauek gainera, bai telebistan eta bai irratan, egunaren hogeita lau orduetan zerbitzu eta entretenimenduz osatutako gainerako programak daude, asko eta asko, kazetariak egindakoak.

Gaitasuna, beraz, erakutsia dago, edozer egiteko. Eta egin ere egin da eta egiten da hainbat produktu. Baina zer jokabide du euskal ikusleak?

2003-2004 denboraldiko datuak erabiliko ditut.

Euskaldunek gehien estimatzen duten telebista katea, euskal hiztunentzat irudirik onena duen katea, *ETB1* da, beste guztien gainetik. Jarraian *ETB2*, eta ondoren *Tele 5* (Ikus 11. Grafikoa).

### 11. Grafikoa: Telebista kateen irudia EAE eta Nafarroa Iturria: Gizakerrek EiT Brentzat egindako urteroko inkesta

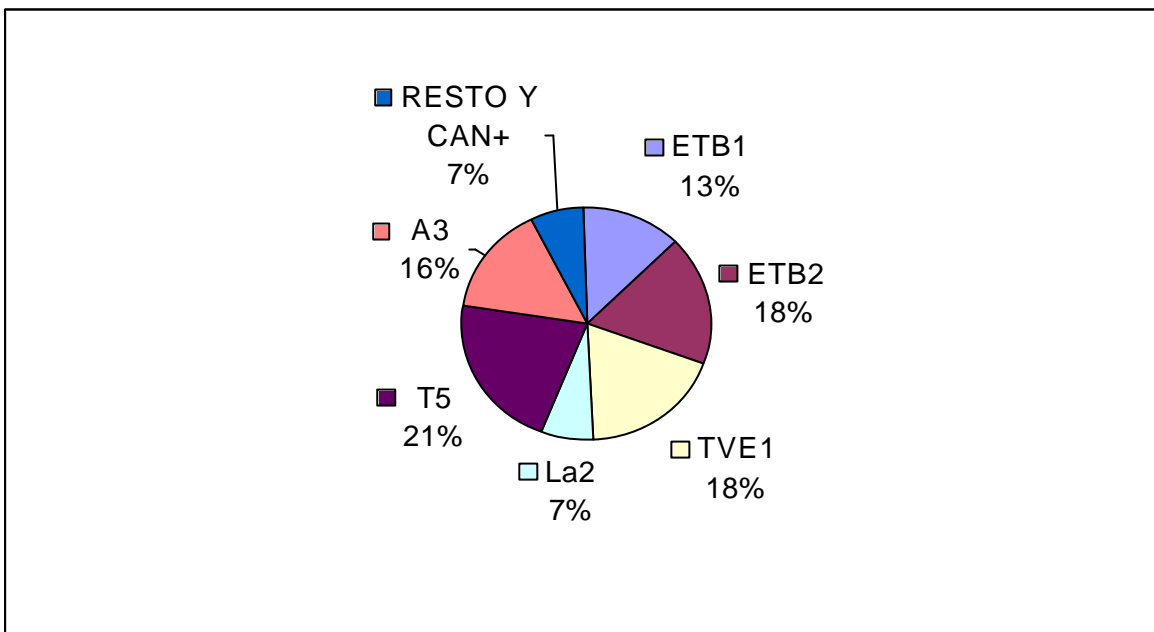


*ETB1*en emanaldietan euskaldunek gehien estimatzen dituzten kontzeptuak edo balioak honako hauek dira: Objektibotasuna, entretenimendua, kirolak, publizitatearen tratamendua, programazioaren gaitasuna, programa aniztasuna eta profesionaltasuna. Balorazio eskasena jasotzen duten kontzeptuak aldiz, honako hauek: zinea eta lidergoa.

Irudi aldetik *ETB1*ek duen nagusitasun hori, ordea, ez dator bat euskaldunek egunero-egunero egiten duten telebista-kontsumo

aukerarekin. Euskal hiztunek gehien ikusten duten telebista katea *Tele 5* da. Gero *TVE1*, gero *ETB2*, gero *Antena 3* eta gero *ETB1*. (Ikus 10. grafikoa).

**12. Grafikoa: Telebista kontsumoa euskaldunen artean**  
**Iturria: Sofres, EAE 2003**



Euskal hiztunek gehien ikusten duten albistegia, adibidez, *Teleberri* da, batez ere gauetan Julio Ibarrek aurkezten duen bigarren edizioa.

Eta, audientziaren ikuspuntutik, 2003ko datuen arabera, euskal hiztunek gehien ikusi zituzten telebista programen artean, Errealaren partido bat eta *Teleberri* ageri dira. Besteak, Espainiako kate handiek emandako programak dira. (Ikus 13. Grafikoa)

**13. Grafikoa: Euskaldunek gehien ikusitako telebista programak**  
**Iturria: Sofres, EAE, 2003**

Programa	Katea	Data	Zenbat ikusle	SHR
EUROVISIÓN	TVE1	24/05/2003	190	66,2
FUTBOLA: Espainiako Liga	ETB1	22/06/2003	148	61,1
CUENTAME COMO PASO	TVE1	15/05/2003	135	46,4
7 VIDAS	TEL5	19/02/2003	130	40,2
GRAN HERMANO	TEL5	16/01/2003	125	43,6
AQUI NO HAY QUIEN VIVA	ANT3	21/12/2003	124	42,3
TELEBERRI 2	ETB2	09/01/2003	123	39,1
C.S.I.	TEL5	10/03/2003	121	40,8
ANA Y LOS 7	TVE1	09/06/2003	120	38,6

Sofresen arabera, 2003garren urtean *ETB1*en gehien ikusi ziren programak honako hauek izan ziren (Ikus 14. Grafikoa):

**14. Grafikoa: *ETB1*eko emanaldien rankinga**  
**I turria: Sofres**

PROGRAMA	Data	Zenbat ikusle	SHR
FUTBOLA:ESPANIAK.LIG	22/06/2003	333	49,7
PILOTA	16/02/2003	165	28,8
GOENKALE	17/06/2003	116	13,5
SHIN-CHAN	10/01/2003	91	16,7
MR.BEAN	14/12/2003	89	13,2
MARTIN	29/10/2003	80	9,0
SASKIBALOA:EURO.LIG	20/11/2003	79	10,0
HEIDI	11/01/2003	78	11,6
ESTROPADAK:DONOST	07/09/2003	78	29,6
TXIRRIND.:EUSKAL BIZI	08/06/2003	78	12,6



## **8.- Hizkuntza. Hizkuntza ereduak eta aldaerak. Ahozko ereduak.**

Euskarazko kazetaritza zerbaitek bereizten badu hizkuntzaren erabilerak bereizten du. Kazetaritzak hainbat arazo, eginkizun eta erronka ditu han eta hemen, mundu osoko hizkuntza guztietan.

Kazetaritzaren ikuspegitik zerbaitek bereizten badu gure egoera, beraz, hizkuntza da elementu bereizgarri hori. Alegia, hizkuntzak berak dituen arazo eta zailtasunak erantsi behar baitizkiogu gure kazetari jardunak berez duen arazo pilari.

Non gauden jakiteko eta egin dugunari taxua eta neurria hartzeko, uste dut on dela nondik gatozen gogoratzea, eta non geunden ikustea.

Lehen ere esan dut EiTBrren sorrera gertatu zen urte haietan, duela 22 urte, non bilaturik ere ez zegoela. Apenas zegoen euskaraz jakin edo euskaraz lan egiteko gaitasuna zuen kazetari edo komunikatzailerik. Zeuden aleak irratigintzaren alorretik atera ziren eta gutxi batzuk, oso gutxi, egunkarietatik.

Ez zen irradi eta telebistaren arazoa bakarrik izan. Urte gutxi lehenago sortu ziren *Deia* eta *Egin* egunkariak, eta antzeko arazoak izan zituzten kazetari euskaldunak aurkitzeko.

Beraz, kazetariak heztea eta trebatzea izan zen euskarazko komunikazioak izan zuen lehen eginkizunetako bat. Ikusi dugu, gaur egun, EiTBrn bakarrik, 200dik gora direla euskaraz albisteak edo informazioa lantzeko gaitasuna duten kazetariak. Albistegiez gain egiten ditugun aktualitate eta entretenimendu programarik gehienetan lan egiten duten profesionalak, bai telebistan eta bai irradian, kazetariak dira. Beraz, 1982an gutxi batzuk; hogeita bi urte geroago, 200 baino gehiago, albistegietan bakarrik. Guztira, 300dik gora.

Baina ez zen hau izan orduko arazo bakarra. Euskarazko kazetaritzarik ez zegoen herrian, nekez izan zitekeen kazetaritzarako hizkuntza eredurik. Euskararen batasunerako lehen erabakiak eta lehen urratsak 20 urte lehenago egin ziren, 1964an, eta batasun horren egoera oso ahula zen, apenas baitzegoen tresna indartsurik batasun horren arau eta jardunei oihartzuna emateko. Euskarak ordura arte izan zuen tradizio idatzi urrian, gainera, are urriagoa zen kazetaritzako tradizioa.

Beraz, euskaraz lan egingo zuten kazetariak behar ziren eta komunikaziorako balio izango zuen hizkuntza eredu bat behar zen.

Argi zegoen eredu horrek euskara batuan izan behar zituela oinarriak, baina euskara batua bera hogei urte hauetan joan da gauzatzen eta itxura hartzen. Hogei urte hauetan zehar hainbat arau berregin eta berrikusi behar izan ditu Euskaltzaindiak, eta gai asko eta asko aztertu eta erabakitzeko daude oraindik. Euskaltzaindiak denbora asko behar du eta behar izango du bere eginkizunak betetzeko, baina euskarazko kazetaritzak ez zuen, eta ez dauka denborarik erabakien zain egoteko.

1980an kazetaritza euskaraz egiten hasi ziren haiek eta harrezkero etorri direnek, egunegunegun aurre egin behar izan diete sortu izan zaizkien arazo eta premiei, eta sarritan asmatu egin behar izan dituzte behar zituzten erantzunak. Jakina, erantzun guztiak ez dira zuzenak izan eta tartean oker asko egin da. Baina zuzeneko emanaldi batean hitz bat nola esan behar duen galdetzen duen kazetariak ezin du bihar arte itxaron. Une horretan bertan behar du erantzuna. Eta horrela egin izan da.

Ikus-entzunezko hedabideetan lan egin dugun kazetariok, gainera, beste zailtasun bat izan dugu. Euskara batuaren arauak, eredu idatzirako arauak izan dira, batez ere. Irrati eta telebistako ereduak, aldiz, ez da idatzizkoa. Ez da kaleko ahozkoa ere. Bien artean dagoen zerbait da. Ahozkoaren antza izan behar du baina era berean jaso, zuzena eta bat-batean ulergarria izan behar du. Ikus-entzuleak ezin du emanaldia geratu hiztegiaren zerbaiten kontsulta egiteko. Bat-batean eta konturatu gabe ulertu behar du, bestela komunikazioak konponbiderik gabeko etena izango baitu.

Eta ikus-entzunezko eredu berri hori asmatu egin behar izan dute EITBko kazetariak. Ez dago bukatua eta denbora eta ahalegin asko behar da oraindik, baina lehen pausoak eman dira eta lortu dugu ahaleginaren eta erabileraren poderioz gure ikus-entzuleek eredu jaio berri hori onartzea eta ulertzea.

Ez ikusleek bakarrik. Lehen aldiz esaten ahal da, Euskal Herriko Unibertsitatea ere hurbildu dela eredu horretara, eta azken bizpahiru urteetan gure artera iritsi diren kazetari berriek badutela gure beharrezkoaren zantzu bat eta gure hizkuntza-ereduarekiko kidetasun bat.

Esan beharrik ez dago, telebista eta irratiarako sortu dugun eredu horrek hainbat kritika jaso duela gure preskriptore eta zelatariengandik. Seguruena kritika gehiago *Euskal Telebistaren* kasuan *Euskadi Irratiarenean* baino.

Nik ulertzen ditut kritika horietako batzuk. Izan ere, hizkuntzaren batasunerako arauak ematen dituenarentzat eredu batuaren zabalkunderako izan den tresnarik eraginkorra, hezkuntzarekin

batera, euskarazko irratia eta telebista izan dira. Eta bistan da, tresna horretan jarritako esperantza guztiak betetzen ez direnean, emaitzak ez duela inor pozik uzten.

Nik ez daukat dudarik, ikus-entzunezko komunikaziorako behar dugun hizkuntza-ereduak errespetu osoz jokatu behar duela Euskaltzaindiak ematen dituen arauekin, eta bete egin behar dituela arauok. Baina era berean uste dut gure preskriptoreek ulertu egin behar dituztela dauzkagun beharrizan bereziak.

Ez da arrazoizkoa euskarak dituen ajeei buruz kaleratu diren liburu eta idatzirik gehienetan EiTbren emanaldiak hartzea jaki bezala, egin behar ez denaren eredutzat hartzeko. Uste dut, gure kasuak azterketa zehatz eta berriazko bat behar duela, gure premiak aztertuko dituen eta behar ditugun erantzunak emango dizkiguna.

Dena den, uste dut on dela eta mesedegarri, hogeitau urte hauetan egindako bidez konturatzea. Gabezia asko daukagu eta gauza asko falta zaizkigu, baina nik uste dut azken bi hamarkada hauetan egin dugun aurrerabideak ez duela parekorik izan gure historian, eta benetan garrantzitsua eta eraginkorra izan dela.

## **9.- Kazetaritzaren berezko arazoak**

Lehen esan dugu gure artean egiten den kazetaritzari ezaugarri edo bereizgarri jakin batzuk ematen dizkiola euskaraz jardun beharrak, eta berezitasun hauek gure gizartean hizkuntzak berak bizi duen egoeraren ondorio direla. Batzuk aztertu ditugu. Baina gure hizkuntzan lan egiteak sortzen dizkigun eskakizun eta eginkizun berezi eta berriazkoez gainera, kazetaritzak baditu gaur egun hainbat arazo eta ezaugarri mundu osoan zehar, bizitzea suertatu zaigun aldi historiko honi dagozkionak eta euskaraz egiten den kazetaritzarako arazo eta erronka direnak.

### **9.1.- Datu asko / informazio gutxi. Gure eginkizuna eta erronka datuak ordenatu eta eskaintzen asmatzea. Ezin huts egin.**

Gaur egun, informazioaren gizartea deitutako honetan, informazio asko dagoela esan ohi dugu, informazioa nonahi dagoela eta komunikazio tresna berriak medio (Internet, sateliteak, e.a.) edonoren esku daudela informazio sare eta eduki horiek guztiak.

Agian, informazio asko dagoela esatea baino zuzenagoa izango litzateke esatea inoiz baino datu gehiago dagoela nonahi edonoren eskura. Baina datu pila izugarri hori, informazioa baino gehiago, anabasa eta konfusiorako egoera bat da. Inoiz baino gauza gehiago

ikusi eta entzuten ditugu, eta horrek gudan informazio asko daukagunaren sentipena sortzen du.

Globalizazioaren ondorioetako bat izan da. Munduko edozein tokitako gertakizunen berri jasotzen dugu, gertatu eta denbora gutxira gainera, eta horrek areagotu egiten digu informazioaren ugaritasun uste hori.

Egia da datuak hor daudela, edonoren esku. Globalizazioaren mundu eta sasoi honetan, kazetarion eta komunikazio enpresen eginkizunetako bat da datuak bilatzea, aztertzea, aukeratzea, biltzea, antolatzen jakitea eta gure audientziari eskaintzeko gai izatea.

Eta gauza izan beharko genuke, gainera, ez huts egiteko. Gure audientziak ez du besteak baino gutxiago izan nahi. Gauza jakin batzuk espero ditu guregandik, beste batzuek eskainiko ez dizkietenak, baina horrekin ez du aski. Gure audientziak, gainera, agendan dauden gai nagusiak ere ezagutu nahi ditu gure bitartez, gure ikuspuntu eta azterketa bereziaren bitartez. Eta ez digu barkatuko huts egitea.

Ezin dugu hutsik egin munduan zehar gertatzen diren albisterik garrantzitsuenak gure ikusle-entzule-irakurleari eskaintzeko orduan. Gurean ere ikusi nahi ditu, eta nola aztertzen eta ematen ditugun ikusi nahi du. Gai horiek hurbildu egin behar ditugu, ulergarriago eta geureago izan daitezen.

Baina gure audientziari ez zaio aski guk ematen dioguna. Besteengana ere joko du zer eta nola eskaintzen dioten jakiteko. Eta konparazioak egingo ditu. Eta konparazio horretan ezin gaitezke galtzaile geratu: ez ematen ditugun gaietan, ez gaiei ematen diegun tratamenduan eta ez profesionaltasunean.

## **9.2.- Informazioa esku gutxitan: enpresa multimedia eta multinazionalak. Agenda informatiboa.**

Bizitza suertatu zaigun globalizazioaren beste ezaugarrietako bat enpresen kontzentrazioa izan da. Errentabilitate ekonomikoa bilatzen duten komunikazio enpresek, tamaina izugarria hartu dute. Kontzentrazio prozesu horien eraginez, munduko hedabide nagusiak enpresa gutxi batzuen eskuetan daude. Enpresa multinazionalak dira eta, gainera, multimediak: alegia, beren esku dituzte egunkari, telebista, irrati, Internet, publizitate enpresak eta komunikazioaren prozesuarekin zerikusia daukaten maila eta osagai guztiak.

Dudarik ez dago, kontzentrazio izugarri hau, berez, informazioaren munduak behar duen askatasun eta independentziaren aurkakoa da. Baina, agian, horrela beharko du.

Enpresa hauek, errentagarritasun ekonomikoa bilatzen dute eta etekin horiek lortzeko darabilten gaia komunikazioa da. Dirua irabazteaz gainera, eragina izan nahi dute, eta, ahal duten neurrian, baldintzatu egin nahi dituzte erabaki sozial, ekonomiko eta politiko nagusiak. Horretarako, beregainak izan behar dute. Irabazirik gabe ez dago beregaintasunik. Eta errentagarritasun horren beharrak bultzatzen ditu kontzentrazioak egitera eta gero eta handiago izatera. Etenik gabeko katea bezala da.

Enpresen globalizazio honek duen ondorio argienetako bat, agendarena da. Esan bezala, enpresa gutxi batzuen eskutan daude mundu guztiko komunikabide nagusiak, eta gaitasuna eta indarra dute munduaren informazio-agendan zer sartuko den eta zer ez erabakitzeko. Sarritan agenda hauek, gai askori lotuak egoten dira eta beste interes askoren ondorio izaten dira, ez bakarrik informazio interesgarriaren ondorio. Honela, talde hauek gai dira munduko arazo edo istilu bat une jakin batean denon agenda informatiboan sartzeko. Eta gaitasuna dute, era berean, arazo edo istilu jakin hori, piztuta eta bizirik jarraitu arren, agendatik kanpora uzteko.

Bi kontu aipatu ditut, kazetaritzak mundu mailan dituen arazo nagusi bezala. Gehiago ere badira, baina bi hauek uste dut bete-betean dutela eragina euskaraz egiten den kazetaritzan. Euskarazko kazetaritzak, besteak beste, eremu bat behar du, komunikazio esparru bat behar du. Horretarako hedabideak behar ditu; ikus-entzule-irakurleak, profesionalak eta gaiak, nortasun bat emango dioten komunikazio-gaiak. Eta ez dago dudarik, datu eta informazio ugaritasunak, enpresen kontzentrazioak eta agenda informatiboak ondorio zuzenak izan ditzaketela gurea bezain berezia, txikia eta ahula den esparru batean.

## **10.- Unibertsitatearen eginkizuna: Nolako profesionalak behar ditugu?**

Orain arte EiTbren historia kontatzen ahalegindu naiz, eta euskarazko kazetaritzaren ikuspuntutik gure eginkizunak izan dituen eta dauzkan hainbat baldintza eta zailtasun komentatu ditut. Horrez gainera, kazetaritzak oro har dituen arazo nagusiak ere aipatu ditut. Baina ezingo nuke amaitu Unibertsitateaz hitz egin gabe.

Euskarazko kazetaritza zer izango den, neurri handi batean, arlo honetako profesionalen esku egongo da. Eta profesional horien

formazioan, eta baita kazetaritzari buruzko gogoetan ere eginkizun zuzena eta erantzukizun handia ditu Unibertsitateak.

Zer eskatuko genioke guk Unibertsitateari? Bi gauza nagusiki: batetik, profesional egokiak presta eta treba ditzala eta, bestetik, komunikazioari buruzko azterketa egin dezala.

Nolako profesionalak behar ditugu?

Seguruenik beharizan ezberdinak egongo dira. Kazetari batek lehen zeukan lan irtenbidea, egunkarietan, telebistan edo irratan lan egitea zen. Gaur egun, ugariagoak dira irtenbide horiek eta aipatutako hedabideez gainera, hor daude prentsa bulegoak, enpresa munduko komunikazioa, aldizkariak, eta abar. Jakina, eginkizun bakoitzak bere berezitasunak ditu eta kazetariak gaitasun ezberdinak behar izango ditu arlo batean edo bestean jarduteko.

Ez noa, beraz, behar dugun kazetari idealaren erretratua egitera. Nahiago dut gure enpresaren, EiTbren premien azterketa egitea, eta premia horietatik erraz atera daiteke behar dugun profesionalaren erretratua.

EiTbren lehen helburua, herritarrei telebista eta irrati-eskaintza egokia ematea da. Egokiak esan nahi du, gutxieneko baldintza batzuk bete behar dituen eskaintza egin behar dugula. Ezin dugu edozer gauza egin:

- ? Gutxieneko kalitate bat eduki behar dute gure emanaldiek.
- ? Zerbitzu publikoa eskaintzen dugunez gero, Jaurlearitzak eta Legebiltzarrak Programa-kontratuaren bitartez jarri dizkiguten baldintza eta eginkizunak bete behar ditugu.
- ? Publiko osoarentzako moduko eskaintza eta programak egin behar ditugu, eskaintza orokor edo jeneralista eskainiz: albistegiak, aktualitatea, kirol emanaldiak, haurrentzako programazioa, entretenimendua,...eta abar.

Baina helburua ez da egitea bakarrik. Irrati eta telebista egitearekin batera, gure helburua ikusi eta entzungo den telebista eta irrati egitea da, eskaintza lehiakor eta kompetitiboa egitea, ahalik eta ikusle eta entzulerik gehien izateko.

Azken batean, gure ikus-entzuleen oniritzia lortzea da gure eginkizun nagusia. Egiten ditugun emanaldiak duinak izatea, audientziak entzun eta ikustea, eta herritarrak gustura uztea.

Horrek zer eskatzen digu? Batez ere, eta abiapuntu bezala, ahalegin handia egitea gure audientziak zer gustu dauzkan ikasteko. Zer ikusi nahi duten, zer entzun nahi duten, zer gustatzen zaien, zer eskaintzen duten beste komunikazio-talde eta enpresetan. Azken

batean, jendeak komunikabideetatik zer espero duen jakitea, eta batez ere, euskal jendeak guregandik, EiTBTik zer espero duen jakitea eta hori ematen ahalegintzea.

Hori lortzeko abiapuntua, gizartea aztertzen jakitea da: hedabideak kontsumitzen dituztenen kezkek detektatzea, moda eta joerak ezagutzea, telebista eta irratigintza ongi ezagutzea eta irizpide horiekin bat etorriko den programazio eskaintza prestatu eta diseinatzea.

Eskaintza diseinatu ondoren, produktua egin behar da: Edukiak antolatu, komunikazioa planifikatu, komunikazioaren teknikak ezagutu eta menderatu. Gure produktuak askotarikoak dira. Telebista egiten dugu, irratia egiten dugu eta Internet egiten dugu. Teknologia horiek ezagutu behar ditugu.

Bi hizkuntzatan lan egiten dugu, euskaraz eta gaztelaniaz. Eta oraintsu ingelesezko gauzak egiten hasi gara Interneten bitartez. Horrek hizkuntza-gaitasuna eskatzen digu eta bizpahiru hizkuntzatan lan egiteko gai izango diren profesionalak edukitzea.

Eta katea horretan, beste gauza askoren artean, komunikatzaileak behar ditugu. Diseinua praktikara eramango duten profesionalak: kazetariak, erreportariak, kontalariak... era guztietako profesionalak; eta, komunikatzeko gaitasuna duten aurkezle eta esatariak.

Gure kazetariei, gainera, tresna eta erreminta teknikoak erabiltzeko gaitasuna eskatzen diegu. Kazetariak profesional osoa izan behar du: Idazten jakin behar du, ahozko komunikaziorako gaitasuna behar du, historiak kontatzen jakin behar du, kamera eta mikrofono aurrean hitz egiten, eta gero bere albiste edo erreportajea osatzen: telebistan irudia eta soinua lantzeko gai izan behar du; irratian berak bakarrik programak eta piezak sortzen jakin behar du; eta Interneten lan egiten duenak, bere gaia editatzen.

Gure profesionaleri kreatibitatea eskatzen diegu. Iniziatiba. Arazoak konpontzeko eta estutasunetatik ateratzeko gaitasuna.

Eta, azkenik, jarrera egokia eskatzen diegu. Ikuslearekin garbi joka dezatela, ez dezatela ikusle edo entzulea tontotzat hartu, zehatzak izan daitezela, sinesgarritasuna izan dezatela. Profesionalki zintzoak izan daitezela, etikaz jokatu dezatela, taldean lan egiteko gaitasuna izan dezatela, eta beti gauza berriak bilatu eta ikasteko prest egon daitezela.

Eta hori guztia egin eta gero, ebaluatzeko gaitasuna izango duten profesionalak behar ditugu. Gure lanaren emaitzak ezagutu eta aztertzeko gaitasuna behar dugu. Etengabeko ebaluazio horrek

erakutsi behar digu zertan gabiltzan ongi eta zer egin behar dugun hobeto.

Enpresa bezala ere baditugu helburuak eta horiek lortu behar ditugu, etengabe landuz eta hobetuz. Audientzia nahi dugu; euskal gizarteak guri buruz eta egiten ditugun produktuei buruz iritzi ona edukitzea; diru-sarrerak behar ditugu; erabiltzen ditugun baliabideen kudeaketan eraginkorrak izan behar dugu; eta batez ere, zerbitzu publikoa garenez gero, gizarte honekin dauzkagun konpromiso eta eginkizunak bete behar ditugu.

Hauek dira, labur esanda, komunikazio enpresa bezala EiTbN dauzkagun premiak eta eginkizun horiek aurrera ateratzen lagunduko diguten profesionalak behar ditugu. Eta hori da Unibertsitateari jartzen diogun erronka, eginkizun horiek betetzen lagunduko diguten profesionalak trebatzen eta formatzen lagun diezagula.

Beste gogoeta bat ere egin nahiko nuke Unibertsitateari buruz eta Unibertsitateak eskaini diezagukeenaz. Unibertsitateak lagundu egin behar digu komunikabideoi gure jardunaren azterketa kritiko bat egiten. Behar-beharrezkoa da Unibertsitateak komunikazioaren azterketa egitea, iritzi bat osatzea eta iritzi hori zabaltzea. Hori ere Unibertsitatearen eginkizuna da.

Dena dela nik eskatuko nioke Unibertsitateari, azterketa hori egiterakoan, egiten duen teorizazioak kontuan har ditzala komunikabideen egoera, premiak, baldintzak eta praktikak. Komunikazioa hedabideontzat ez da gauza abstraktu bat. Gauza konkretu bat da. Egoera jakin batean, bizi garen gizartean, aurrean eta inguruan daukagun kompetentziaren kontra eta gure ikusleen gustuak kontuan hartuta aurrera atera behar dugun jardun zehatz bat.

Gainera, hedabideak enpresak gara eta enpresa bezala baldintza eta eskakizun batzuk ditugu. Gure komunikazio jarduna, esparru jakin batean gertatzen da, merkatu batean, eta baliabide mugatuak daukagu. Ezin dugu enpresa hori kudeatu erabiltzen ditugun baliabideen etekina, errendimendua, efikazia eta efizientzia kontuan izan gabe.

Eta komunikazioaren azterketa ezin da teorian hutsean bakarrik oinarritu. Hedabideek bizi duten errealitate hau ere aztertu behar du. Eta teorizazioa ezin liteke izan norberaren ikuspuntuak edo tesiak defendatzeko. Azterketak oinarri bat izan behar du errealitatean eta praktikan, eta baliagarri izan behar du komunikazioa aberasteko eta hobetzeko.

Guk, enpresak, kasurik gehienetan, beste ikuspegi bat daukagu gauza askotaz, unibertsitateak daukanaren oso bestelakoa, eta seguruenik hori tokatzen zaigu. Guri komunikazioa egitea dagokigu eta hori da gure lehen eginkizuna. Guk ere egin beharra daukagu formazioa eta azterketa, baina horren aurretik guk egunero-egunero gure produktua atera beharra daukagu. Atera eta saldu beharra.

Eta horrek esan nahi du egunero-egunero diana egin behar dugula; asmatu egin behar dugula eta egiten dugunak jendearen gustukoa izan behar duela.

Gure lanak, gainera, baditu beste eskakizun batzuk, baditu beste denbora eta erritmo batzuk, Unibertsitateak ez dauzkanak eta eduki ere eduki behar ez dituenak. Unibertsitateak badu patxada bat eta epe jakin bat bere azterketak egiteko. Guk ez. Gu eguneroko zurrunbiloak bortxatzen gaitu.

Unibertsitateak enpresa mundurako profesionalak prestatzen dituenean, ingeniariak, teknikariak, ekonomistak,... e.a., inguruaren azterketa egiten du. Enpresak aztertzen ditu, kanpotik datozen joerak jorratzen ditu, enpresek bizi duten egoera eta joera ezberdinei aurre egiteko zer profesional behar dituzten aztertzen du, enpresa horiekin batera profesionalak trebatzeko.

Susmoa daukat, alderantziz, Unibertsitateak komunikaziorako profesionalak prestatu behar dituenean, teoria eskaintzen diela. Ez digute komunikazioan lan egiten dugun enpresoi galdetzen zer arazo ditugun eta zer premia dauzkagun, premia horiek betetzera etorriko diren profesional berriak prestatzeko orduan.

Guk behintzat, komunikazio enpresa bezala, horren premia daukagu eta Unibertsitatearen zain gaude gure jarduna aberasteko eta hobetzeko. Uste dut arlo zabal bat daukagula elkar ezagutzeko, elkarrekin lan egiteko eta elkar aberasteko.

## **11.- Euskararen ghettoa: euskararen munduari bizkar emanda bizi diren gaztelaniazko euskal komunikabideak**

Euskaraz egiten den kazetaritzari ikusten diodan arriskurik handienetako bat, ghettoarena da.

Euskal Herrian, gaztelaniaz jarduten duten komunikabiderik gehienak, euskaraz bizi den eta euskaraz plazaratzen den errealitateari bizkar emanda bizi dira. Ez ikusia egiten diote edo uko egiten diote, bestela esanda, gure gizarteak euskaraz sortu eta agerrarazten duen hizkuntza, kultura edo gizarte errealitateari.

Euskal Herriko hainbat hedabidetan badira oraindik kazetari euskaldunik ez duten erredakzio taldeak, eta ez dute modurik eta biderik euskaraz bizi den mundu horren berri jakiteko eta bertan zer gertatzen den ezagutzeko. Hedabide garrantzitsu askotan, ez dago ez sentsibilitaterik eta ez jakin-minik gaztelaniaz gainera euskaraz ere badakien gizatalde honi begiratzeko.

Zubiak behar ditugu, gure mundu txiki honetatik ateratzen lagunduko diguten pasabideak.

Uste dut, eginkizun honetan zeregin garrantzitsua dutela, besteak beste, EITB taldean dauzkagun gaztelaniazko hedabideek. Uste dut euskal gizarte honetan *Radio Euskadi* edo *ETB2k* duten presentzia kontuan hartuta, badaukagula gaitasunik euskaraz sortzen den eta bizi den mundu horren ezagutza bultzatzeko. Eta uste dut izan dezakegula eraginkortasunik, premia hori ez duten gaztelaniazko hedabideei kezka hori sortzeko. Biziraupen kontua da.

Era berean, euskaraz bizi diren hedabideek gai izan behar dute euskal hizkuntzak ezartzen dituen muga eta hesiak gainditzeko. Ahalegin guztiak egin behar dituzte euskal hiztunok osatzen dugun mundu txiki honen mugak gainditzeko eta gure eragina ghettotik kanpora ateratzeko.

Horretarako, nahitaezkoa iruditzen zait, lehen-lehenik, euskarazko kazetaritza zerbait gehiago eskaintzeko gai izatea: plusak eskaintzeko gai izan behar dugu. Gai izan behar dugu irakurle-ikusle-entzulea harritzeko, gai izan behar dugu gure audientziari ez ohiko gai eta tratamenduak eskaintzeko, agian guregandik espero ez dituztenak.

Azkenik, esango nuke euskarazko kazetaritzaren erronkarik handiena, edo bestela esanda euskaraz lan egiten dugun profesionalon erronkarik handiena, komunikazioa sortzen den eta egiten den toki eta arlo guztietan sartzea dela: erakunde eta enpresetako komunikazio bulegoetan, gaztelaniaz diharduten hedabideetako erredakzioetan. Hitz batean esanda, Euskadin eta Euskaditik egiten diren egunkari, aldizkari, irrati eta telebistetako erredakzioak hartzea eta bertan nagusitzea.